

**Osobliwości florystyczne Siwiańskich Turni w Tatrzańskim
Parku Narodowym**

Siwiańskie Turnie wraz z otaczającym lasem należą do najciekawszych miejsc pod względem florystycznym w Tatrzańskim Parku Narodowym (ryc. 1). Na ich wartości przyrodnicze już wcześniej zwrócił uwagę *Myczkowski* (1967), proponując włączenie Siwiańskich Turni łącznie z Koryciskami do sieci rezerwatów ścisłych w Tatrzańskim Parku Narodowym. Przeprowadzone w latach 1976—1977 obserwacje florystyczne na tym terenie potwierdzają słuszność tego postulatu i w związku z tym wydaje się, że należałoby przedstawić dokładniejszy opis przyrodniczy tego terenu.

Ryc. 1. Siwiańskie Turnie w Tatrzańskim Parku Narodowym. — The Siwiańskie Peaks in the Tatry National Park. Fot. S. Czubernat

Siwiańskie Turnie (1046 m npm) położone są w północno-zachodniej części Tatrzańskiego Parku Narodowego w dolinie Chochołowskiej, przy granicy z Czechosłowacją. Rejon opisywany ma ekspozycję południową, zbudowany jest ze skał wapiennych i dolomitowych (Sokołowski i in. 1958). Glebę stanowią rędziny o składzie mechanicznym gliny ciężkiej (dr S. Skiba — inf. ustna). Najbardziej interesujący pod względem florystycznym obszar najbliższego sąsiedztwa skały Siwej Turni (1046 m npm) jest niewielki, o powierzchni do 2 ha. Dominuje tu zespół jedliny *Piceetum tatricum abietetosum*, na skalach natomiast występuje roślinność naskalna. W skład drzewostanu wchodzi głównie: jodła i świerk. Na skalkach rosną pojedyncze okazy sosny reliktywnej. Z innych roślin drzewiastych rzadziej można spotkać: jawor, jarzębinę i buka. Z krzewów zanotowano następujące gatunki: jałowiec *Juniperus communis*, wierzby *Salix* sp., różę *Rosa pendulina*, wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*, jarzab mączny *Sorbus aria*, mącznicę lekarską *Arctostaphylos uva-ursi*, irgę *Conostephus integerrima*. Wśród roślin zielnych spotyka się wiele rzadkich gatunków objętych ochroną. Na niewielkim skrawku, jaki zajmują Siwiańskie Turnie, naliczono 21 gatunków objętych całkowitą ochroną gatunkową oraz 6 — ochroną częściową. Można przypuszczać, że liczba ta nie jest ostateczna, ponieważ rosną tu prawdopodobnie inne gatunki storczyków dotąd nie odkryte. W tabeli 1 przedstawiono procentowy udział tych roślin w stosunku do wszystkich roślin chronionych w Polsce oraz w Tatrach (nie brano pod uwagę porostów). Spośród gatunków pozostających pod całkowitą ochroną rosną w najbliższym rejonie Siwej Turni: wawrzynek wilczełyko, widłak wroniec *Lycopodium selago*, w. jałowcowaty *L. annotinum*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, tojad mocny *Aconitum callybotryon*, goryczka wiosenna *Gentiana verna*, g. Klusjusa *G. Clusii*, g. orzęsiona *G. ciliata*, g. wczesna *G. praecox*, szarotka *Leontopodium alpinum*, dziewięsiś bezłodygowy *Carlina acaulis*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, obuwik *Cypripedium calceolus*, kruszczyk rdzawoczerwony *Epipactis rubiginosa*, storzan *Epipogium aphyllum*, gółka wonna *Gymnadenia odoratissima*, listera jajowata *Listera ovata*, gnieźnik leśny *Neotia nidus-avis*, storczyk męski *Orchis mascula*, podkolan biały *Platanthera bifolia*, żłobik koralowaty *Corallorhiza trifida*. Ponadto rośnie tu 6 gatunków objętych ochroną częściową.

Z innych ciekawych i często występujących tu roślin wymienić należy powojnik alpejski *Clematis alpina*, który często oplata młode świerki i jodełki. Dostyć częsty jest owadożerny tłustosz alpejski *Pinguicula alpina*. Wszystkie wymienione wyżej gatunki stanowią w okresie kwitnienia ozdobę tego rejonu.

Szczególną osobliwością przyrodniczą Siwiańskich Turni jest bogactwo storczyków (znaleziono 9 gatunków), wśród nich obuwik pospolity, największy przedstawiciel tej rodziny w Polsce. Jest to nowo opisane

stanowisko tego gatunku w Tatrzańskim Parku Narodowym (Jakuczun 1978). Także stanowisko konwalii majowej na Siwiańskich Turniach nie było dotąd podawane. Rośnie ona tu w pięciu płatach na półeczkach skalnych porzetykana orlikiem oraz kokoryczką wonną i okółkową.

Zanotowano występowanie trzech endemitów zachodniokarpaccich. Są to mianowicie: urdzik karpaccy *Soldanella carpatica*, goździk wonny *Dianthus praecox*, kostrzewa tatrzańska *Festuca tatrae*.

Do rzadkości należy mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*, która ma tu jedno z czterech znanych stanowisk w Tatrzańskim Parku Narodowym (Gawłowska 1966, Browicz, Kaczmarek 1972). Na skałkach często można zauważyć płyty dębika ośmiopłatkowego *Dryas octopetala* — reliktu z okresu plejstocenijskiego. Także na skałkach obficie rosną: pierwiosnka łyszczak *Primula auricula* oraz goryczki Klusjusza i wiosenna.

Roślinność runa jest bardzo bogata w gatunki i oprócz wymienionych zanotowano m.in. zanokcicę murową *Asplenium ruta-muraria*, podejrzne księżycowy *Botrychium lunaria*, rzeżuchę trójlistkową *Cardamine trifolia*, żywiec gruczołowaty *Dentaria glandulosa*, żywiec dziewięciolistny *D. enneaphylos*, żywiec cebulkowy *D. bulbifera*, możylinek mechowaty *Moehringia muscosa*, dziewięciornik błotny *Parnassia palustris*, kozłek trójlistkowy *Valeriana tripteris*, gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, naparstnica wielkokwiatowa *Digitalis grandiflora* i wiele innych.

Fakt, że na tak małej powierzchni rośnie tu aż 1/3 gatunków znanych z Tatrzańskiego Parku Narodowego a objętych ochroną gatunkową (tab. 1) stawia ten obszar w czołówce biotopów tatrzańskich o szczególnych walorach przyrodniczych. Stąd postulat M y c z k o w s k i e g o (1967) o włączenie Siwiańskich Turni do rezerwatów ścisłych jest w zu-

Tabela 1. Zestawienie liczby gatunków roślin objętych ochroną prawną występujących w rejonie Siwiańskich Turni w porównaniu do liczby roślin chronionych w Polsce i Tatrzańskim Parku Narodowym

Gatunki objęte ochroną całkowitą			Gatunki objęte ochroną częściową		
ilość gatunków	ilość gatunków na Siwiańskich Turniach	%	ilość gatunków	ilość gatunków na Siwiańskich Turniach	%
w TPN — 72	21	29	w TPN — 10	6	60
w PRL — 132	21	16	w PRL — 17	6	35

pełności uzasadniony i zasługuje na jak najszybszą realizację. Dotychczas bowiem rejon ten jest przedmiotem dewastacji przyrodniczej powodowanej przez człowieka. Szczególnie niebezpieczne wydają się być prace zalesieniowe. Mimo apelu Myczkowskiego (1967) o zaniechanie zalesień tego regionu a także o częściowe odlesienie, w latach 1975 i 1976 wysadzono tu kilkadziesiąt sadzonek świerka i modrzewia wkraczając w najcenniejszy florystycznie biotop. Nietrudno przewidzieć, że zalesienie tej maleńkiej powierzchni wpłynie na zmianę warunków ekologicznych, która może wyeliminować szereg bezcennych roślin, o których była mowa wyżej. Innym zagrożeniem przyrody Siwiańskich Turni jest sport wspinaczkowy. Południowe ściany Siwej Turni służą często ludziom uprawiającym wspinaczkę do treningów. Najprawdopodobniej ruch związany ze wspinaczką stał się bezpośrednią przyczyną wypłoszenia z miejsca gniazdowania na Siwej Turni największej naszej sowy, puchacza *Buteo buteo*, który tu jeszcze do niedawna miał swoje gniazdo. Do dziś ptak ten pojawia się w rejonie Siwiańskich Turni, jednak gniazdo przeniósł w spokojniejsze miejsce.

Najwyższy czas, aby zabezpieczyć ten bezcenny obszar dla dobra nauki.

Henryka Jakuczun

PISMIENICTWO

Browicz K., Kaczmarek Cz. 1972 *Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce*, z. 11, Warszawa—Poznań.

Gawłowska J. 1966 *Reliktowe stanowiska mącznicy lekarskiej *Arctostaphylos uva-ursi* L. w Tatrach*. Wierchy R. 34 t. 72: 178—183.

Jakuczun H. 1978 *Stanowisko obuwika pospolitego *Cypripedium calceolus* L. w Tatrzańskim Parku Narodowym*. Chronimy Przyr. R. 34 z. 4: 44—46.

Myczkowski S. 1967 *Projekt sieci rezerwatów ścisłych w Tatrach*. Ochr. Przyr. 32: 41—88.

Myczkowski S. i in. 1974 *Mapa zbiorowisk leśnych i zarośliowych TPN*. Studia ODKF, t. III, PAN.

Sokołowski J. i in. 1958 *Mapa geologiczna Tatr Polskich*. Wydawn. geol. Warszawa.

Szafer W. i in. 1923 *Zespoły roślinne w Tatrach Cz. I: Zespoły roślin w dolinie Chochołowskiej*. Die Pflanzenassoziationen des Tatra-Gebirges. I. Teil: Die Pflanzenassoziationen des Chochołowska-Tales. Bull. Int. Acad. Pol. Sc. Sl. Math. ser. B, numéro supplémentaire: 1—65.